

ה' יא קאר הגולה

י שקת קטש וקטס בוקר
פושט וישב
כ הראש שם
והרשק"א בתשובה
ל שם

ה' יא קאר הגולה
על (כט) [נט] (נח) נקיות ידים, ויעיל לתפלה, אבל לא להעביר רוח רעה שעליה: כג ללא תקנו
נטילת ידים אלא לקריאת שמע ולתפלה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך (נט) קדם נטילה. לאלא
אם-פן הוא יטון על מטתו (ל) [נ] (ס) ערם, שאז אסור להזכיר את השם עד (סא) שינקה אותם:

ה פונת הברכות, ובו סעיף אחד:

א טור

א יבנו בברכות (א) פרוש המלות. בשינוכי השם יבנו פרוש (ב) קריאתו באדנות שהוא אדון
הכל, ויבנו בכתבתו (ב) [א] ביו"ד ה"א (ג) שהיה והיה (ג) [נ] ויהיה; ובהזכירו אלהים יבנו
שהוא תקיף בעל היכלת ובעל הכחות כלם:

ו דין ברכת אשר יצר ואלהי נשמה ופרושיו, ובו ד' סעיפים:

א ברכות ס'

א אכשיצא מבית הכסא יברך אשר יצר את האדם ברכמה, שבריא את האדם היא ברכמה נפלאה.

שערי תשובה

לשחות ואינו יכול לקום ולרחץ בפולח, יתרחץ בהרבה. והא"ר חולק עליו, ע"ש. ובבר"י
שם כתב: הנעור בפולח וצמח לשחות ואינו יכול לקום ולרחץ, יבין, יקח ידיו בבית או
בכל מידו דמקור ויברך וישתה, מהר"י ז"ל; ולפי דעת מהר"ח ומהר"ם לונגאנו שאסור
לברך כשר"ר שורה עליו, ולזה לא מהני נקיון כפיו כ"א נטילה במים ג"פ, אסור לברך:
ולכן אם הוא אנוס ואינו יכול לרחץ יתרחץ בבלו, דכמה פוסקים מתירין באנוס לברך
ע"י התרחוץ. וראי שמים ואנס עצמו לעמוד ולרחץ ידיו ג"פ וברך בתקנה, ע"ש. ונפלא
שלא הזכיר מדברי הש"י בזה. ועין בסיומן סב במג"א בשם תר"י שאף הברכה אין
להתרח כו' ובא"ר שם: [נט] נקיות ידים. עבה"ש. ועין ביראפרים מ"ש לפרש דברי
המ"א בזה: [נ] ערם. ובברכ"י יוסף בשם מהר"ח ומהר"ם דלונגאנו, שבוהר אסור
לברך ברכת השחר קדם נטילה, ע"ש:

[א] ביו"ד ה"א. עבה"ש. במח"ב בשם לוח"ארש להג"מ יעב"ץ כתב: מעתה כו', שקריאת השם בין במקום הנ"ל בין במקום אר"י לעולם שנה לקרותו בחטף פתח,
ודלא כמ"ש במג"א בשם (בח"י) [ב"ח], וגם במ"ש בשם תשרי מהר"מ מלובלין שיקרא בענין שלא תהיה הברכה הפתח נקרה, ע"ש בסיומן פג; וכתב בא"ר בשם אור חדש שחזר
בו מהר"מ, וכ"כ מח"ב בשם ספר קטן נקרא 'תשובת גאונים', נדפס באמשטרדם שנת תס"ז, שם כתב תשובה שהשיבו למהר"מ גם תשובת הרמ"ע מפאנו, וכאשר ראה תשובת
הרמ"ע חזר בו, וכן הסכים השל"ה. ועין בשו"ת נודע ביהודה סי' ב שאין ספק בקריאת שם אר"י להטעים הנגינה מלרע ולא מלעיל, וכן הביא במח"ב בשם לוח"ארש, ע"ש:
[ג] ויהיה. עבה"ש. ובמג"א כתב על חבת שנתה כי הנאו במקום יו"ד, והראה מקום להתייט דפסה, ושם כתב התייט על ויהיה. ונראה שהבחי"ט הו"ד דברי המג"א על ויהיה וכן
הוא בא"ר, וכן ראינו מגיהים במג"א. ולענין אין צריך להגיה, כי בת"ט שם כתב: וכן היה בהסיר יו"ד השמירה, ור"ל להסיר יו"ד העמיד מפולח יתה, ע"ש. וא"כ הנה כשפסירין
יו"ד שבתחלת השם נשאר מלת הנה, שהנאו במקום יו"ד. והמג"א אסרו ל' הש"ע קאי דנקט לפרש שנתה, ונהני ע"י הנאו ששקמקום הי"ד, ומפילא דים במלת ויהיה כן הוא:

מנשה ברויה

לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפרות או הלחם
להנות מהם וצננה על המצות; ולא יעשה כאדם העושה דבר
במנהג ומוציא דברים מפיו בלי הגיון הלב. ועל דבר זה חנה
אף ה' בעצמו, ושלח לנו ביד ישיעה ואמר "יען כי נגש העם
זה, בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני". ועין שם עוד
מה שהאריך בגדל הענש עבור ונה"י: (ב) קריאתו באדנות. כי
השם הנקבד והנזא אסור לקרותו בכתבו, כמו שאמרנו חז"ל:
ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא⁶⁵; אלא
צריך לקרותו באלו הנה כתוב שם אדני⁶⁶, וגם (ב) בנקד
אדני⁶⁷, דהינו האלף בכתף פתח, אבל לא בפתח לבד או
בשכ"א לבד, וזה' בחולם והנון בקמץ⁶⁸, ונדגיש הי"ד שמהא
נקרה יפה: רק בפננה יבנו לשם הנה"ה. ושעם הנגינה הוא
מלרע: (ג) שהיה וכו'. ובבאור הגנ"א כתב, דלפי עמק הדין
אין צריך לבנו אלא פרוש קריאתו, דבכל מקום הולכין אחר
הקריאה, אף שיש בהכתיבה סודות גדולות; לבד בקריאת שמע
שם צריך לבנו גם-כן שנתה וכו'⁶⁹, עין שם. ובמקום שנקב
בא"ר, דבלי עולם אין צריך לבנו אלא שהוא אדון הכל. אם
אחד מספר ספדי ה' ששעה לו, ומתחלה מזכיר השם, ורוצה
לגמור דבריו מה ששעה לו ה', אסור להפסיקו בדברים, שמא
מתוך כך לא יגמור דבריו, ונמצא שהזכיר שם-שמים בחנם.
אבל אם רוצה לקלל שום אדם והתחיל בשם, מצוה להפסיקו
שלא יגמור דבריו ולא יקטא [ס"ח והובא בחידושי רע"א]:

שער העיון

(עו) כנ"ל בסעיף קטן ט: (עח) מאביר הגנ"א, וכן משמע קצת במגן-אברהם, עין בפרי"מגדים: (עט) לכוש ונדרה-החיים וארצות-החיים ותיא-אדם: (פ) מגן
אברהם: (פא) פרי"מגדים: (פג) כנ"ל בסעיף קטן מט: (א) באור הגנ"א ושערי-תשובה בשם הגמ"י יעב"ץ וארצות-החיים ותיא-אדם, דלא כמהר"מ והב"ח:
(א) כן לשון הפרי"מגדים, וקאי אין חזקתו שנע.

הלכות נטילת ידים שחרית סימן ו

ב' פשוט רש"י שם
ג' חסדמות שם ד' בית
יסק' לדעת הטור
ה' נדה ל' ו' בית יוסף
ו' * שם ז' הר"ר חנני
אבן עזר ח' שם
בגמרא בפרש' רש"י
ט' הר"א שם י' כל
ב' בסיון ב' בשם
הר"ם

ב' יוש מפרשים, על שם שהגוף דומה לנוז מלא רוח והוא מלא נקבים, קדלקמן בסמוך. יג' יש מפרשים 'בחקמה', שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואחר כך בראו. יד' ברא בו נקבים נקבים (א) חלולים חלולים, פרוש: נקבים רבים, בגון פה וזקם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וקרס ומעים. (ב) 'שאם ישתם אחד מהם', (ג) כלומר, שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שששהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאור העולם הוא נפתח, ואם כשיוצא לאור העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקנם (6) [6] 'אפלו שעה אחת', והאברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם, לא היה אפשר להתקנם 'אפלו שעה אחת'. ועוד יש לפרש, 'שבגבול יש לאדם שיכולין נקביו לשתם ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול (3) [3] (ד) אי אפשר להתקנם 'אפלו שעה אחת'. וכיון שבכלל הנקבים הם פי השפעת ופי האמה, ובכלל האברים החלולים שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקנם הם כרס ומעים, שפיר הוי שכן זה מענין עשית צרכיו. י"י ואפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר עד שאם עבר הגבול ימות, בכלל 'שאם יפתח אחד מהם' הוא, והוי 'שאם יפתח אחד מהם' נמי מענין עשית צרכיו במש. (ג) (ה) 'רופא [חולי] כל בשר', על שם הנקבים שבבא בו להוציא פסלת מאכלו, כי אם יתעפש בבטן ימות, והוצאתו היא רפואה. ימ' מפליא לעשות, "מפני שאדם דומה לנוז מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב בחדה של מחט הרוח יוצא, והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. ט' עוד יש לפרש, על שם שבבור טוב המאכל ודוחה הפסלת: הגה ועוד יש לפרש, שמפליא לעשות בפה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר (ו) דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו (דברי עצמו): ב' יש נזהגין (7) [7] (ו) להמתין (ח) לבקר על נטילת ידים עד בואם (8) [8] לבית הכנסת ומסדרים

באר היטב

(6) אפלו שעה אחת. וכן גרסת האר"י וז"ל. וט"ז ג"כ אינו מוחק גרסא זו, ע"ש: (3) אי אפשר. 'אי' בצירי פחת האלף, כי הפלה נגזרת מן 'אין': (ג) רופא חלי. ב"ח ושל"ח ומט"מ כתבו שאין לומר חלי רק רופא כל בשר: וט"ז כתב דשני [הגרסאות] הן נכונות וחסילה לחקק אחת מהן, ע"ש: (7) להמתין. קבלה מר"י חסיד: היוצא מביתו לבהכ"נ, קדם שיתפלל יאמר פרושת שמע ישראל, מט"מ: (8) לבהכ"נ. כתב הב"ח: דקרא כשהולך מיד לבהכ"נ. ובע"ה כתב, דאומתן שאומרים תהלים קדם ענטי"א לא יפה הם עושים,

לישראל כו': [7] להמתין. עבה"ט. והוא מהמג"א בשם משה"משה. ומ"ש פרושת שמע ישראל צ"ע, כי לענין הפנה על פסוק שמע ישראל. ועין סי' מו שהטור כתב שר"י החסיד נהג לומר אחר ק"ש קטנה שאחר 'לפיק' בשכמל"ו לפי שהיה מתירא שיגבר זמנה. וקובץ לומר שהנודק במ"מ בשם ר"י חסיד אין כל חדש, דלפעמים שהיה מתירא שהצבור יעבור הרבה ויגבר זמן ק"ש היה קורא אותה קדם שהלך לבהכ"נ, ולפעמים היה מתירא על הק"ש שאחר 'לפיק', על-כן היה נראה ג"כ שבנתינו על כל הפרשה. ועין סי' מו מ"ש בשם תשובת רש"י סי' סד, וחסד"מ תלמידו של רש"י רוב קבלתו ממו, והרש"ל שם כתב שהיה אומר כל הפרשה: ועי"פ נראה שהדברים הן בסגנון אחד, כבדי לצאת י"ח ק"ש בזמנה, אבל ממשמעות דבריהם שכתבו קבלה מר' יהודה חסיד כי משמעות הדברים שאינו מזה הדיון רק מצד קבלה לתועלת או שמירה, וא"כ יש לומר שלא באה קבלה זו רק על פסוק הראשון לבד, ואם קבלה הוא נקבל. ונראה לפי שא"צ רק לומר פסוק שמע ישראל לבד וא"צ לומר בשכמל"ו ג"כ. ועין בטור סי' מו: [8] לבהכ"נ. עבה"ט. והתקנת כל התאריכים שאין להפסיק בין ברכת עני' ונטיילה, ומיד שנטל צריך לבקר עני': אלא שיש שכתבו שצריך לבקר אחר הנינוח במ"ש לוי סי' ד, ולא נהגו כן. ואם בעת שנטל ידיו הוא צריך לנקביו שאפלו בדת אסור, ואפלו יכול להעמיד עצמו עד פרסה, אין לו לבקר עני' עד שישעש צרכיו, וירבד ענטי"א ויאשר יצר, וכמ"ש בסי' ד. ועין סי' צב. ויע' באר"י סי' ד סס"ק ה' מ"ש שם על דברי סדר היום. ובשנינו כנה"ג כתב בשם ברכת אברהם שיש לבקר תחלה אשר יצר ואח"כ על ענטי"א, ולקאורה נראה שהדיון עמו, כיון שבבקר זה חיובה עתה וברכת עני' הוא תשלומין, מבקיא לה לבקרי חובת שמתה ברישא. אבל מל' הפוסקים שלא דקדקו בכך נראה דשפיר דמי לאקדמי עני': ונראה טעמה, אע"ג דבבית הפלה חובת שמתה אע"פ, מ"מ כאן כיון דבאל"ה יש פוסקים הסוברים דעל עשית צרכיו מקור

משנה ברורה

א (א) חלולים. פרוש, איברים חלולים. ולא יאמר חלולים, דבכלל לא שיק בריאה: (ב) שאם ישתם וכו'. כן היא גרסת הרמב"ם, אבל גרסא שלנו ורש"י ורי"ף וקרא"ש 'אם יפתח' קדם [הגר"א]: (ג) כלומר שבנקבים וכו'. משום דגרסתו היה "אי אפשר להתקנם אפלו שעה אחת", וקשה לו, דאדם סתם פיו תרבה שעות, ולזה אמר כלומר וכו'. אבל מנהגנו שלא לומר 'אפלו שעה אחת', כמו שכתב הר"מ, וכן מוכח באגדה: כן כתב המגן אברהם, וכן משמע בבאור הגר"א. ועין ט"ז: (ד) אי אפשר. 'אי' בצירי פחת האלף, כי המלה נגזרת מן 'אין', כן כתבו הבאר היטב והפריימגדים. ובשערי תשובה מ'ישב הגרסא בחירק שגם-כן פננתו כמו 'אין', כמו דכתיב 'אי כבוד', שפרש רש"י שם שבנתינו כמו אין כבוד: (ה) רופא חלי. ב"ח ושל"ח ומטה"משה כתבו שאין לומר 'חלי' רק 'רופא כל בשר', וט"ז כתב דשני הגרסאות הן נכונות וחסילה

שער הצינון

(6) פריימגדים: (3) ב"ח: (2) עמק הברכה: